

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

Historia S. Saturnini primi Episcopi Tolosani & Martyris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

HISTORIA S. SATVRNINI PRIMI EPISCOPI TOLOSANI, ET MARTYRIS, DOCTE ET GRAVITER scripta. Exstat in peruetustis MS. codicibus. Consentiant antiquissima Martyrologia.

PROLOGVS AVTHORIS, CVIVS NOMEN CODICES non habent.

Anctorum beatissimorumque martyrum passiones debito obsequio veneramus, quos procul à sedibus nostris non tantum motarum immensitate terrarum, verumetiam marinarum quoque fluctuum interpositione secretos, famæ deferentis officio audimus, & credimus felici martyrio consecratos: atque illis dies, quibus in Domini nominis confessione lucentes, beatoque obitu regnis cælestibus renascentes, in eius Domini laudem cuius in decertatione viribus adiuuantur, & post victoriam munere coronantur vigilijs, hymnis, ac sacramentis etiam solennibus honoramus, vt eorum patrocinia atque suffragia in conspectu Domini orando & honorando mereamur. Specie alius verò sanctum istum diem solenniter venerari debemus, & gaudijs excolere in quo vir beatus Saturninus, & Episcopus Tolosana ciuitatis & martyr, in eadem ciuitate geminatam coronam, Deo teste, promeruit, & de sacerdotij dignitate, & de honore martyrij: vt quem iam venerabilem vita fecerat, etiam passio interitum consecraret.

Honoramus sanctos, & dies eorum natalitios, vt Ecclesia vocat.

SUI
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

HISTORIA.

Novemb. 19.

Psal. 8. *tardoque

EMPORE illo, quo post corporeum Domini & Saluatoris aduentum, exortus in tenebris sol ipse iustitiae, splendore fidei illuminare occidentalem plagam coeperat, quia sensim & gradatim in omnem terram sonus Euangeliorum exiuit, parique processu in regionibus nostris Apostolorum prædicatio coruscavit: cum rara in aliquibus ciuitatibus ecclesiae paucorum Christianorum deuotione confurgerent, & crebra miserabili errore gentiliū nidoribus foetidis in omnibus locis templa fumarent: ante annos satis plurimos, id est, Decio & Grato cõsulibus, sicut fidei recordatione retinetur, primum & summum Christi Tolosa ciuitas sanctum Saturninum habere coepit sacerdotem. Cuius fide atque virtute eorum, qui in vrbe eadem colebatur, coeperunt damnorum vaticinia cessare, commenta nudari, artes detegi, & omnis illorum apud Gentiles potentia, omnisque fallacia, Christianorum fide crescente, decreuerunt. Cumque supradicto Episcopo ad ecclesiam id temporis paruulam iuxta Capitolium, quod inter domum suam & domum Dei erat medium, frequens itus esset: ac reditus, sancti viri præsentiam sustinere fallax dæmonum turba non potuit: & vt erant muta simulacra, nullis adumbrata phantasijs, ad sacrilega obsequia, & sollicita consulentium vota coeperunt in silentio permanere.

Saturninus primus Tolosanus Episcopus.

*sanum Capitolium

*nonnullis

Deorum ora clauduntur, sancti viri præsentia.

Eccè paganorum eam dementiam.

Cuncti itaque sacrilegæ superstitionis antistites, tanta rei nouitate permoti, inter se inuicem quærere, vnde numinibus suis venisset tanti temporis inuisitata taciturnitas, quisnam ita garrula ora clausisset, vt nec inuocantium precibus excitata, nec fuso cruore taurorum & tantis hostijs delinita, aliquod consulentibus afferent responsum. Audiunt à quodam nostræ religionis inimico, nouam nescio quam superfixisse sectam, superstitioni gentilitatis inimicam, quæ Christiana appellaretur, & in deorum suorum excidium niteretur. Huius etiam fidei esse Saturninum Episcopum, cuius crebro iuxta Capitolium transitu, à conspectu viri eius exterrita deorum suorum ora siluisse, nec facile posse referari, nisi Episcopum illum mors maturata subtraheret. O ter infelix error, & cæca dementia. Audiunt dijs suis hominem esse terrori: & à delubris atque à sedibus suis dæmones ad trāsitum ipsius exulare, non solum audiunt, sed etiam intelligunt. Et hunc virum, ad oras sibi idola etiam sine præmissa interminatione terribilem, interficere potius quam honorare definiunt.

definiunt miseris, non considerantes, quod nullum magis, quam illum colere deberent, cuius serui suis numinibus imperarent. Quid enim stultius, quam timere metuentes, & illum, qui dominatur dominantibus, non timere?

Intra hec ergo conquirentium & stupentium studia, cum paulatim magna fuisset multitudo hominum congregata, & omnes studiosius vellent, parato ad victimam tauro, certi aliquid de his, quae dicebantur, agnoscere, & deos suos litatione tam ingentis hostiae vel reducere cuperent, vel propitiare: ecce ipsum Saturninum, ad officium solenne venientem vnus ex illa malignantium turba eminens agnoscit, & dicit: En ipsum aduersarium cultibus nostrae religionis signiferum, qui destruenda praedicat templa, qui deos nostros demonum appellatione condemnat: cuius postremo praesentia consueta nos prohibet obtinere responsa. Itaque quia ipsum nobis opportuno in tempore debitus ipsi finis exhibet, nostram pariter deorumque nostrorum vindicemus iniuriam, quos iam nunc, compellentibus nobis, aut sacrificando placeat, aut moriendo laetificet. Ad quem sacrilega vocis impulsus, omnis sanctum virum insanientium turba circūdat, ac presbytero vno ac duobus diaconibus, qui obsequijs eius adhaerant, per fugam lapsis, ad Capitolium solus attrahitur: & cum immolare demonibus cogetur, clara voce testatur: Vnum & verum Deum noui: huic laudis hostias immolo: deos vero vestros demones esse scio: quos incastrum non tam hostijs pecudum, quam animarum vestrarum mortibus honoratis. Quomodo autem vultis, vt ego eos timeam, a quibus, vt audio, dicitis me timeri?

S. Saturninus comprehenditur a Paganis.

Ad hanc vocem sancti Episcopi, omnis ille sacrilega multitudinis tumultus incanduit, tauroque illo, qui fuerat victimae preparatus, fune lateribus circumactō, & post terga dimisso, ad ministerium suae crudelitatis vtuntur. Postrema enim partem eius, qui ad posteriora tauri ipsius defluebat, sancti viri pedes alligabant, actumque stimulis acerbis taurum, de superiori Capitolij parte in plana praecipitant. Nec mora: inter primos descensus ipsius gradus capite colliso, cerebroque excusso, & corpore omni membrorum parte lacerato, dignam Deo animam Christus excepit: vt quam pro nomine suo fideliter dimicantem supplicijs furor gentilis extollerat, suis post victoriam laureis coronaret. Exanime tamen corpus neque obnoxium iam vilius iniuriae, vsque ad eum locum, tauro furente, perductum est, vbi fune disupto, tumultuariam eo tempore meruit sepulturam. Nam paucis id temporis Christianis, ipsisque propter furorem gentiliū sancti viri corpus humane metuentibus, duae tantum muliercula, sexus infirmitatem fidei virtute vincentes, & viris omnibus fortiores, & sui sacerdotis exemplo, credo, ad tolerantiam passionis animatae, beati viri corpus ligneo feretro immisum, quam maximè in profundo loco actis saris ferobibus condiderunt: vt venerandas sanctasque reliquias non tam sepelire, quam abscondere videretur: nè forte sacrilege mentis homines, si aliquid conditi corporis tumulo videret honoris adhiberi, effossum statim corpus in frusta dispergerent, & eriperent etiam ipsam tenuem sepulturam.

Crudeli supplicio perimitur.

Venerandae sanctaeque eius reliquiae.

Mantur vero aliquandiu sub vili caespite, omnibus quidem inhonorū, sed honoratum a Deo martyris corpus: donec sanctus Hilarius, post multum tempus in Toloā vrbe Episcopus ordinatus est: Qui de antecessoris sui & obitu instructus, & merito, est ossa vsque ad ipsum sepulcrum ligneum terra, sanctas veritus commonere reliquias, transuolutionem desuper multo labore diligenter extruxit: basilicam etiam paruum vilius tignis ad locum tantum orationis adiecit. Procedente dehinc tempore, cum multorum ad basilicam ipsam fideliter a seculo recedentium, pro solatio propter corpus martyris gratia quiescendi deferrentur exequiae, & locus omnis tumulorum corporum multitudinē fuisset impletus: sanctus Episcopus Syluius, Episcopatum supradictae vrbe indeptus, pulchram & speciosam basilicā magnis sumptibus venerandis & transferendis illuc martyris reliquijs parans, ante consummationem coepti operis recessit è seculo. Post cuius obitum sanctus Exuperius in summū sacerdotium cooptatur, vir absque vilius praecessorum iniuria, absque vilius, qui id temporis Ecclesias regere videbantur, inuidia, non solum nulli secūsus, verum etiam ipsi beato martyri virtutū meritis comparandus, basilicā, quam decessor suus fideliter inchoauerat, instantissimè consummauit, & feliciter dedicauit. Qui cum trāsferre illuc sancti martyris reliquias, non pro sua incredulitate, sed pro ipsius honore dubitaret, admonitus pro quiete est, nè infideliter negligeret, quod fideliter

Hilarius Toloā Episcopus.

Syluius Episcopus Toloanus.

Item Exuperius.

Basilica S. Saturnini.

RIUS

DE
DER
VII
S

credidisset: nullam fieri vel diminutione cinerum, vel cōmōtione membrorum spiritibus iniuriam: quia manifesta res esset credentibus, hoc martyribus proficere ad honorem, quod profuisset credentibus ad salutem. Statimque tali visione firmatus, religiosi Imperatoribus precē detulit, ac sine mora vlla quod tam pie postulerat impetrauit: vt translata ad basilicam omni studio preparatam sancti viri reliquias, non tam temeraria violaret audacia, quā ambitiosius veniantis colerent obsequia.

Quod nunc huic opusculo superest, omnes legentes, omnes intelligant audientes, causam salutis nostræ in fide stare, neque sine causa Deum Euangelica voce dixisse: Credis hoc? Cui cum responsum fuisset, Credo: ait: Fiat tibi secundum fidem tuam. Non quod Dominus scrutator cordis & renum, de illius credulitate nesciret: sed vt de his, quæ de Dominicis virtutibus dicerentur, aut in his, quæ nobis tribui posceremus, non debere nos dubiè credere commoneret. Vnde quia & ipse Saluator de talibus viris dixit, Si feceritis voluntatem meam, iam non dicam vobis seruos, sed amicos: & idem sub prophetali voce testatus est: Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus. & iterum: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, qui lauerunt stolas suas in sanguine Agni, qui sequuntur agnum, de quorum beatitudine dictum est: Plantati in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri stabunt. & iterum: Preciosa in conspectu Domini, mors sanctorum eius. & iterum: Exultabunt sancti in gloria, latrabuntur in cubilibus suis: Gloria hæc est omnibus sanctis eius: quibus non solum credere in Christum, sed & pro Christo pati, ac vitam post resolutionem corporum cum Christo esse donatum est. Amicos Dei autem dilectos Deo non negligamus vt mortuos, sed honoremus vt viuos: quia non dubia fide certum est, quod si eorum fideliter suffragia postulemus, fideliter patrocinia sentiemus. Quia etiam si illorum studia cessarent, ille optata prepararet, qui cogitationum non solum præsentium inspector, verum etiam cognitor futurorum, dum rogantur sui, se intelligit honorari: Qui est benedictus in secula seculorum Amen.

Ioan. 11.
Psal. 7.

Ioan. 15.
Psal. 138.
Apoc. 7.

Psal. 91.
Psal. 115.
Psal. 149.

Nota.

SUI
96
10
FV

MARTYRIVM alterius Saturnini & Sisinni Diaconi, quære in gestis Marcelli Papæ 16. Ianuarij.

VITA S. RADBODI VLTRAIECTENSIS EPISCOPI, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE, mutato stylo, pressius descripta. Auctoris nomen necdum compertum, sed fide dignus est. Numerum etiam capitum margini apposui.

Novemb. 29.
Cap. 1.

Radbodus theuronicis consilij nunciū sonat.

S. Radbodus dat operam literis.

Discendi causa degit in aulis regū.

BEATVS Radbodus è nobili Francorum stirpe progenatus, parentes Christianissimos habuit, & ipse suis meritis magno ornamento mundo fuit. Nam ab ipsius propè incunabulis iam animo tendebat ad caelos. Nomen eius mysterio non vacat, quod consilij nunciū optimi consilij legatus ad Frisios, à quibus maternum duxerat genus, quibus certè optimè consuluit. Dux Frisonum Radbodus, quem alij Regem vocant, matris eius natauus fuit, cuius nomen ei mater imposuit. Cum primùm discendi capax esse visus est, discendis literis admodum erat. Primæ ætatis tempus exegit apud Guntherum Coloniensem Archiepiscopum, auunculum suum, literis operam nauans. Sed cum illi Episcopo res aduocata accidissent, puer egregiæ indolis, hortantibus suis, plerisque etiam adiuuantibus (quippe quem Dei gratia, qua præditus erat, omnibus charum efficeret,) primò ad Caroli Regis Francorum, inde ad Ludouici eius filij aulam se contulit: non quod palatinos ambiret honores, sed quod intra Regis palatium liberalium disciplinarum studia præclarè colerentur. Præerat autè gymnasio illi Manno philosopho cui sanctus puer, feruens discendi studio, sedulus adhærebat.

Eram